FORM

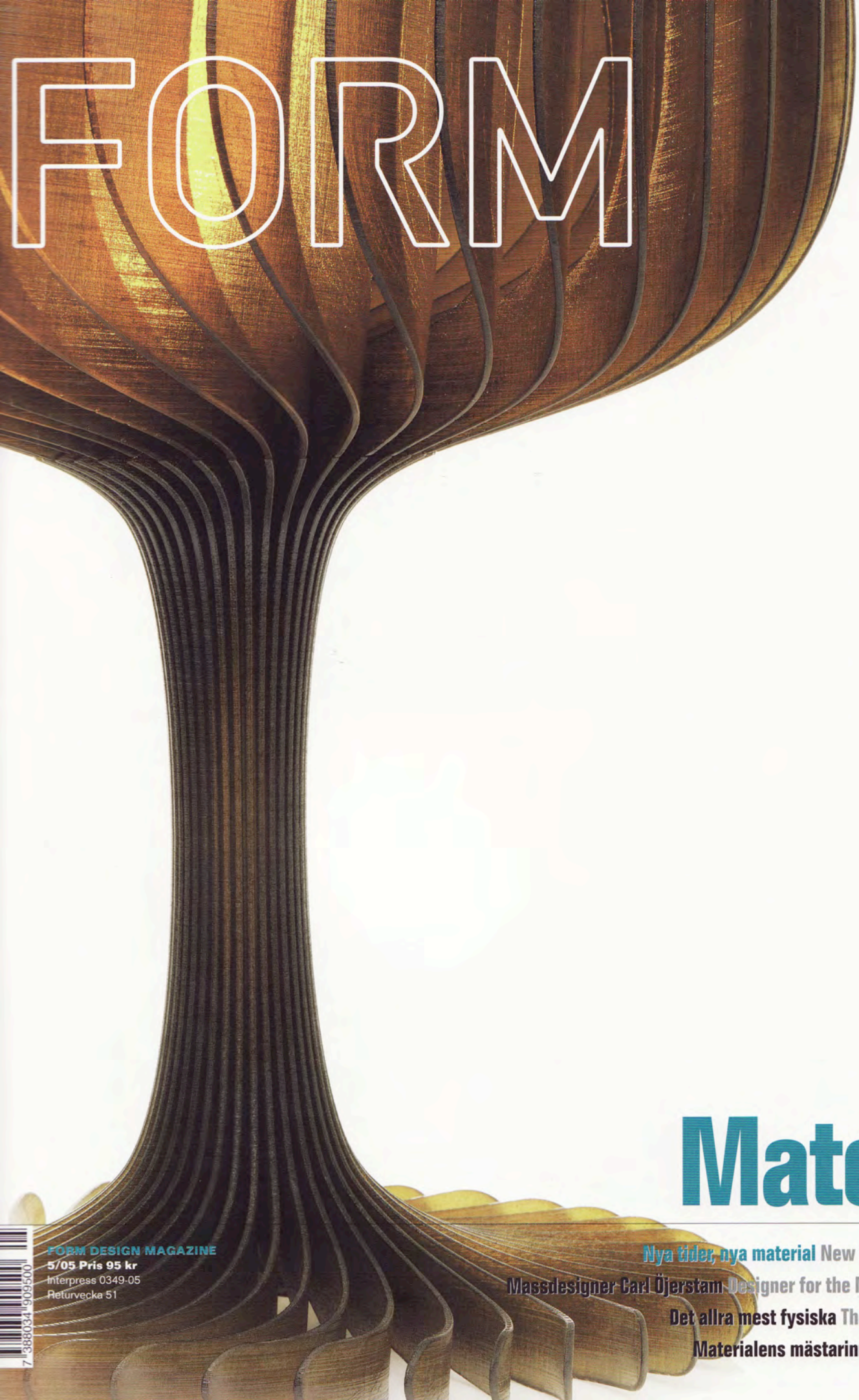

Material

FORM DESIGN MAGAZINE
5/05 Pris 95 kr
Interpress 0349-05
Returvecka 51

Nya tider, nya material New times, new materials

Massdesigner Carl Öjerstam Designer for the Masses Carl Öjerstam

Det allra mest fysiska The most physical of all

Materialens mästarinna A materials expert

MASSDESIGNER

Industridesignern Carl Öjerstam fascineras av massproduktionens krav och ramar, att arbeta i olika material och av utmaningen att hitta det mest lämpliga för produkten. Finns det inte redan får det uppfinnas.

Text in English, see page 62.

ROTTING, OLIKA SLAGS PLASTER, kompositer och träslag, metaller, glas, diverse textil; som industridesigner är det helt naturligt att arbeta med många och olika slags material. Få torde dock vara så pass väl utbildade som Carl Öjerstam som under tio år på det stora svenska möbelföretaget sett till att fördjupa sina kunskaper vid IPDC (Ikea Purchasing Development Center). För Öjerstams del har det handlat om, utöver ett otal materialkurser, allt från inköp, logistik, produktion och konstruktion till belysning och stoppmöbler. Utöver materialens möjligheter och karaktärer är massproduktiva krav också något som också fascinerar honom. Ett exempel är att när man jobbar med material som kräver stora verktygsinvesteringar blir det ännu viktigare att produkten verkligen säljer, säg i 100 000 ex, för att betala bara verktygskostnaden. Förväntningarna på produkten som "rätt", dvs säljande, blir naturligtvis högre. En positiv stimulans, enligt Öjerstam, som berättar att det krävdes totalt ett 100-tal olika verktyg till det nya barsortimentet Soda, som han har varit med och utvecklat för Ikea.

SÅLUNDA VET ÖJERSTAM vad han talar om när det gäller massproduktion. Han har hittills, som fast och som frilans på Ikea, spottat ur sig hundratals produkter, "och fem gånger fler skissade grejor". Allt från olika sitt- och förvaringsmöbler till belysningslösningar, bestick och ljusstakar. Tyvärr finns av "konkurrensskäl" inga antal-sålda-exuppgifter, men han har ett flertal storsäljare på sitt samvete. Och sådana, mätta med Ikea-mått, är verkligen storsäljare. Rottingfåtöljen Storvik, äggkoppen Prydlig och lampan Lampan är exempel. Glasburken Förvar, som producerats sedan 1998, är en ovanligt seglivad typ i en sortimentsstrategi som bygger på ständig förändring och nyhetskänsla. Ambitionen är att kunden ska uppleva att "allt är nytt" de i genomsnitt fyra gånger/år hon/han besöker ett Ikea-varuhus någonstans i världen.

– Jag förstår inte varför så många verkar se ner på dem som arbetar med extrem massproduktion, industridesign för mig är affärsutveckling och inte konst. Det ska sälja i massupplagor för att generera vinst, tillväxt och säkra utveckling av nya produktgenerationer. Och Ikea verkar dessutom för många svenskar vara extra fult. Möjligtvis för plagiatstämpeln, men där måste varje enskild designer, den som faktiskt håller i pennan, ta sitt ansvar. Och det vore ganska konstigt att medvetet kopiera något när man har så mycket tekniskt kunnande, trendinformation

Carl Öjerstam i sitt nya kontor i LM Ericssons gamla telefonfabrik tillsammans med lampan Turbinella, ett prov på s k rapid manufacturing. Den kan beställas genom Galerie Pascale Cottard-Olsson och de speciallackerade Ikea-ljusstakarna genom Öjerstam.
Carl Öjerstam in his new office in the former LM Ericsson telephone factory together with his "Turbinella" lamp, an example of rapid manufacturing. The lamp can be ordered through Galerie Pascale Cottard-Olsson and the specially varnished Ikea candlesticks through Öjerstam.

och ekonomiska resurser till sitt förfogande. De som anser att min och Magnus Elebäcks stapelbara stol Urban är en kopia av Jasper Morrisons Air-chair för Magis ska nog ta sig en extra funderare, formmässigt går de ju inte ens att jämföra! Av de fem–sex "air moulded" stolar som finns på marknaden är Urban, med sin öppna rygg, den som är minst lik Air. Dessutom väger vår stol mycket mindre och klarar det hårdaste amerikanska produkttestet Bifma, vilket inte just den Air-chair som vi testade gjorde.

URBAN TOG MER ÄN TRE ÅR att utveckla och Carl Öjerstam beskriver den som ett av sina hittills mest utmanande och komplicerade projekt ur material- och produktionssynpunkt.

Jonisk, en av hans många lampor. Motstående sida: Spotlightsystemet Flamma renderade en av Öjerstams två Red Dot Awards 2001. (Samtliga produkter fr o m denna sida är från Ikea.)
"Jonisk" is one of his many lamps. Opposite: The Flamma spotlight system resulted in one of Öjerstam's two Red Dot Awards in 2001. (All products from this page are from Ikea.)

–Jag och Magnus utgick inte från formen utan från materialet och dess möjligheter. Vi försökte undvika att stressa materialet, glasfiberförstärkt polypropen, vilket bl a syns i de rundade formerna och mjuka övergångarna. Air mould-tekniken är riktigt svårbehärskad, det tog säkert en månad innan allt var trimmat. Verktyg, gas, värme och tiden för hur länge verktyget ska vara stängt. Första exemplaret såg ut som Bambi på hal is, benen spretade åt alla håll. Vi gjorde också ett antal tester med andra typer av plaster, bl a ren, transparent polykarbonat. Då stod den gigantiska maskinen bara och skakade, vi trodde den skulle sprängas!

TILL ÅRSSKIFTET KOMMER lösa rygg- och sitsdelar som förvandlar Urban till en stoppad plaststol, vilket kommer att höja komforten enligt upphovsmakarna.

På tal om material berättar han att Ikea har en uppsjö egna materialexperter och -utvecklare, bara inom plast arbetar ett 20-tal.

–När jag skulle göra spotlighten Flamma var problemet att hitta en mjukgjord termoplast som reagerade bra ihop med värme. Dessutom var vit, just den färg jag ville ha, den värsta eftersom den har en tendens att gulna av just värme. Under en plastutbildning i Belgien gjorde jag en workshop på Shells forskningsavdelning, ett topphemligt ställe där det pep om man gick på fel toalett. Till slut var det de som hjälpte mig att utveckla en av sina egna plaster ett snäpp till, och bli värmetålig med ytterligare 20 grader. Helt klart en oväntad samarbetspartner!

FÖRSTA GÅNGEN VI SES för en intervju är på Galerie Pascale Cottard-Olsson på Humlegårdsgatan i Stockholm där han i en liten utställning visar sin fascination för koraller, dess färger och former. Det är Carl Öjerstams första utställning och därmed också första gången han fått ett uppdrag utan ramar.

Urban spås bli Ikeas nya storsäljare. Vit, grå, korallröd eller isblå för 355 kr.
"Urban" is predicted to be Ikea's new bestseller. It comes in white, grey, coral or light blue for SEK 355.

Gråda, dataspelsstol med förvaring, var lite före sin tid när den kom 2000.
"Gråda", a chair for playing computer games, also provides storage. The chair was slightly ahead of its time when it was launched in 2000.

Red Dot-belönade storsäljaren Storvik.
The Red Dot award winner and bestseller, "Storvik".

– Friheten skrämde mig eftersom jag är helt ovan vid att jobba utan vare sig team eller en tydlig kommersiell målbild. Att inte tänka massproduktion kändes jättekonstigt. Det var därför jag var tvungen att sätta ett eget ramverk och det fick bli min fascination för koraller, dess färger och former.

HANS RED DOT-BELÖNADE spotlight Flamma ger i flertal ett böljande korallrevsintryck och de specialframtagna lackerna till Ikea-ljusstaken Kägla, naturligtvis signerad Öjerstam, tävlar med havsdjurens fantastiska, ofta självlysande färger. Bordslampan Turbinella, framtagen i ett unikt ex av belgiska Materialise, ser ut som sprungen direkt ur havsbottnen, med den UV-härdande epoxyn glimrande i bronsbrunt. Coca-Cola kallar han den, övertygad om att det är den kommande trendfärgen. Att på kort tid få fram exakt de ytbehandlingar han önskade var den största utmaningen till utställningen. Och Öjerstams sätt att ständigt återkomma till långa utläggningar om material, lacker och produktionsmetoder visar hans vurm för dessa moment i hans yrke.

– Ta den här pianolacken i fem–sex lager med micrometallic i, killarna på lackeringsföretaget tyckte det var det vackraste de sett. Kolla djupet i glittret, man liksom försvinner! Det var Jessica Lööf, Senior Colour Stylist på Becker Industrial Coatings som på några få dagar hjälpte mig att ta fram alla speciallacker. Den svarta som jag kallar Black Beauty plus tre till. Turkosa Sugerdada som känns lite sockrad, Haga i koppar, intressant och svårt att välja eftersom det finns i oändligt många nyanser. I den lilaskimrande Polarnatt ingår både en mjukgörare som ger en gummerad känsla och en interferenslack som ändrar färg beroende på hur ljuset faller. Jessica är ett proffs, tyvärr har hon flyttat till Kina för att jobba närmare Beckers kunder i världens verkstad.

SÅ VEM ÄR DÅ DENNE 34-ÅRIGE, synnerligen moderoade globetrotter med den iögonfallande ringen på långfingret? Relativt nyligen hemflyttad från Vietnam där han periodvis bott i två år, aldrig hittills intervjuad i svensk press, däremot i designtidningar i Hongkong och tyska lifestylemagasin. Anonym förmodligen eftersom han jobbat större delen av sitt yrkesverksamma liv för Ikea.

– Jag växte upp i ett hem med obegränsad tillgång till kartong, RX-lim, färgpennor, vassa skalpeller och ritbord. Självklart påverkades jag av design- och arkitekturdiskussionerna runt matbordet och av Abitare, som alltid låg på soffbordet. Så det blev industridesign på Konstfack vid 22 års ålder. Som yngst slog jag mig ihop med kursäldsten Peter Moritz i ett skolprojekt och

gjorde små lampor för Ikea. Min, i form av ett kolfiberspö, fick plats i en After Eight-kartong. Jag blev ombedd av Ikea att vidareutveckla idén så jag tokskissade, fyllde en hockeytrunk med olika förslag, åkte ner och fick jobb. De sista två åren på Konstfack gick jag i skolan på dagarna, gjorde hemuppgifter på kvällarna och Ikea-produkter på nätterna. Efter examen började jag jobba heltid och stannade i fem år och elva dagar. Jag hade sagt mellan tre och fem år eftersom jag förstod att jag skulle börja sakna mina vänner och min familj. Trots att jag älskade både jobbet och resorna infann sig en sorts geografisk ångest efter ett tag.

EFTER IKEA GRUNDADE HAN företaget Massproductions tillsammans med Magnus Elebäck och Chris Martin som han träffat i ett av PS-projekten. De tre arbetade med retailkoncept för Vodafone och Team Sportia samt produkter för bl a Ikea, Tupperware och Brio. I somras sålde han sin del för att ägna sig åt ren produktdesign i sitt företag Design Generations, grundat 2003. Ikea är fortfarande en av uppdragsgivarna liksom ett snabbt växande, internationellt och just nu hemligt spritföretag där han är med och utvecklar nya förpackningar och flaskor. Dessutom jobbar han med ett team från KTH som tillsammans utvecklar ett beslag, en mekanism för nya rörelsemönster för att dölja de nya, platta tv-skärmarna. "Jag kan inte säga så mycket mer just nu men det har att göra med att saker åker upp och ned", säger industridesigner Carl Öjerstam vars främsta yrkesmässiga önskan hittills gått i uppfyllelse; att alltid ha något spännande att göra.

Text: Susanne Helgeson

Foto: Mathias Nero

Diverse ur barsortimentet Soda. Uppmaningen "gör världens billigaste lampa" resulterade i Lampan.
Selections from the "Soda" range of bar accessories.
The challenge to "make the world's cheapest lamp" resulted in "Lampan" (the lamp).

Designer for the Masses

Industrial designer Carl Öjerstam is fascinated by the demands and framework of mass production, by working with different materials and by the challenge of finding the material which is most suitable for a particular product. And if the material doesn't exist, it just has to be invented.

Rattan, various kinds of plaster, composites, different woods, metals, glass, various textiles – as an industrial designer it is natural to work with many different kinds of material. Surely few designers, though, are as well educated as Carl Öjerstam, who in his ten years working for Ikea has gained much in-depth knowledge at the Swedish company's Purchasing Development Center. In addition to taking numerous courses in materials, his duties have involved everything from purchasing, logistics, production, and design engineering to lighting and upholstered furniture. In addition to the possibilities and characteristics of the materials, he is also interested in the demands of mass production. To give one example: when working with a material that requires major investment in machinery or tools, it becomes even more important that the product really sells, for instance 100,000 examples of the product, just to pay the cost of the tools. The expectations that the product turns out "right" – i.e. that it sells, become accordingly greater. Öjerstam regards this situation as being a positive stimulus.

HE THEREFORE KNOWS what he is talking about when it comes to mass production. So far, as both a freelance designer for Ikea and as a member of staff, he has churned out hundreds of products "and five times as many product sketches" – everything from various seating and storage solutions to lighting, cutlery and candlesticks. Unfortunately due to "competitive reasons" no information is available about the sales figures for these products, but he has a number of bestsellers on his conscience. And, measured by Ikea standards, they really are big sellers.

"I don't understand why so many people seem to look down on people who work with extremely large mass production," he says. "To me, industrial design is business development and not art. A product has to sell en masse to make a profit, create growth, and ensure the development of new product generations. To many Swedes, Ikea seems to have a particularly ugly image. Maybe this is due to accusations of plagiarism, but when it comes to that, every individual designer – the person who actually holds the pen – must take his or her responsibility. For instance, anyone who thinks than the stackable Urban chair designed by me and Magnus Elebäck is a copy of Jasper Morrison's Air chair for Magis needs to think again – they aren't even comparable in terms of their form! Of the five or six air-moulded chairs on the market, Urban, with its open back, is the one least like Air. As well, our chair weighs a lot less and has passed the toughest American product test, BIFMA, which the Air chair we tested did not do."

IT TOOK MORE than three years to develop Urban, and Carl Öjerstam describes the chair as one of his most challenging and complicated projects to date from the point of view of materials and production.

"Speaking of materials, when I had to create the Flamma spotlight, the problem was to find a softened thermoplastic which reacted well to heat. As well, the colour I wanted, white, was the worst because it has a tendency to yellow from heat. During a plastics course in Belgium I took part in a workshop at Shell's research department, a top-secret place where alarms rang if you visited the wrong toilet. In the end, they were the ones who helped me develop one of their own plastics just that bit extra so it could withstand an extra 20 degrees of heat. They were a very unexpected research partner!"

WHO, THEN, IS THIS 34-year-old globetrotter who is clearly a fan of fashion and who wears such an eyecatching ring on his middle finger?

"I grew up in a home with unlimited access to cardboard, glue, coloured pencils, Exacto knives and a drawing board. Of course I was influenced by the dinner-time discussions of design and architecture, and by Abitare, which was always lying on the coffee table. So at the age of 22 I went to the University College of Arts, Crafts and Design in Stockholm to study industrial design. In a school project I created small lamps for Ikea. I was asked to develop the concept further so I drew sketches like a madman, filled a hockey trunk with different suggestions, travelled down to Ikea in the south of Sweden and was given a job. In my last two years at college I attended classes during the days, did my homework in the evenings and designed Ikea products at night. After graduating I began working full time and stayed for five years and eleven days. I had said between three and five years, because I realised I would start to miss my friends and family. Although I loved both my job and the travel, after a while I experienced a kind of geographic angst."

AFTER LEAVING IKEA, Öjerstam founded a company called Massproductions together with Magnus Elebäck and Chris Martin, who he had med during one of Ikea's PS projects. The three men worked on retail concepts for Vodaphone and Team Sportia, as well as products for clients like Ikea, Tupperware and Brio. This summer he sold his share in the company in order to focus solely on product design in a company called Design Generations, founded in 2003. Ikea is still one of his clients, as is a rapidly growing, international and at present secret company which makes spirits, and for which he is developing new packaging and bottles. He is also working with a team from Sweden's Royal Institute of